

Editorial

Transplantament d'òrgans: La fita dels cirurgians esdevé possible

Carles Viader i Farré*

La cirurgia del transplant està de moda, tal vegada perquè ha hagut de superar tants d'entrebancs que quan hom desesperava d'assolir l'èxit aquest ha arribat i s'ha fet més clamorós.

La història del transplant d'òrgans i teixits és coneguda per antiga. Sabem de la realització amb èxit, ja en el segle X a.C., de transplants de pell del mateix malalt realitzats per sacerdots indús, amb finalitat reparadora d'orelles, llavis...

Aquestes, no obstant, són de les poques ressenyes «exitoses» que trobem al llarg de l'estudi de la literatura damunt del tema, fins ben avançat el nostre segle XX.

És sabut que el refluïment de les arts i les ciències en general, que representà a Europa l'etapa del Renaixement, tingué evident repercussió en el camp de la Medicina i com no podia ser d'altri, al que mos ocupa dels transplants.

L'aprofundiment en els coneixements anatòmics i de tècnica quirúrgica feu concebre serioses esperances de que finalment hom assoliria de posar el «recanvi» adequat per substituir l'òrgan malmés. Així són abastament els relats, com el realitzat el 1503 pel prestigiós metge sicilià Branca exposant els seus resultats al intentar reparar amb la pell d'un esclau el nas del seu amo, que mostren el fracàs d'aquestes pràctiques quirúrgiques.

De llavors ençà la literatura sobre transplants està farcida de fracassos i no és fins començat el nostre segle que aquest tipus de cirurgia reb una nova embranzida de la mà del famós cirurgista francès afincat a Nova York, Alexis Carrel.

Evidentment, com exposa R. Oppenheimer «el sentit d'una descoberta, sols esdevé clar en el context de les descobertes anteriors, que creen les idees a la llum de les quals aquest s'ha fet i a on es troben les fonts d'idioma i tradició». Alexis Carrel no en fou l'excepció, i en el saber quirúrgic acumulat, en el que hi contribuirà personalment amb la creació de la tècnica de la sutura vascular, va sumar les recents aportacions fetes per L. Pasteur damunt microorganismes patògens i mètodes d'assèpsia. De fet, el 1912 li fou atorgat a l'aleshores jove cirurgista de 39 anys el Premi Nobel de Medicina per l'elaboració de la sutura vascular i els seus treballs sobre mètodes de cultiu d'òrgans i teixits. És conegut que Alexis Carrel revolucionà el món contemporani, al conseguir amb èxit i per primer cop a la història de la humanitat el transplant a un animal d'experimentació d'una pota que previament li havia estat amputada, com també és coneguda la seva descripció de l'èxit a la cirurgia del ronyó extirpat a un ca i injertat al coll del mateix animal. De qualque manera preparà també el camí per a posteriors experiències que acabarien fent possible l'actual realitat dels transplants.

El 1953, el que també seria Premi Nobel de Medicina, el britànic sir Peter Medawar, publicà a la revista Nature (nº 73 del 3 d'octubre) un treball capdal en la comprensió del rebuig immunològic dels transplants que fou confirmat més tard per d'altres autors, com el xecoslovac Milan Hasek.

Prest suggerí la idea de controlar la reacció immunològica utilitzant agents immunosupresors, i ja el 1960, als Estats Units, Robert Schwartz i William Dameshek empen 6-mercaptapurina amb aquesta finalitat. A partir d'ací els fets es desfermen a gran velocitat. Surgeixen iniciatives privades no lucratives que pretenen col·labo-

* Acadèmic Numerari.

rar a millorar i facilitar la pràctica de transplants, com la fundació holandesa Eurotransplant, amb seu a Leyden, que inicia la seva activitat el 1965. El seu fundador, el Professor Van Root, ha explicat en multitud d'ocasions el que en podríem dir un «flash» de la seva actuació diària a Eurotransplant, que nos ajuda a comprendre el funcionament d'aquesta organització, dedicada a fomentar i afavorir les donacions d'òrgans i la recerca científica en aquest camp de la medicina.

Al nostre país, a partir de la realització amb èxit per primer cop a Espanya el 1965 d'un transplant de ronyó per el Profesor Gil-Vernet i el seu equip de l'hospital Clínic de Barcelona, comencen a sorgir les associacions de donants que en principi son restringides a les de ronyons i ulls.

A la fi, al 1986 es crea a Espanya la figura del Coordinador de Transplants, i a finals dels 80 comencen a sorgir els Coordinadors Autònoms de Transplants, la important funció dels quals resulta evident.

La necessitat real de transplants d'òrgans i teixits, l'èxit cada cop més evident d'aquesta cirurgia i el fet de l'especial problemàtica que comporta (manca de donacions, urgència de l'acte quirúrgic, problemes d'histocompatibilitat...) han fet que per similitud amb Eurotransplant, sorgissin arreu organitzacions com les Fundacions Francetransplant, Britishtransplant, Hespèrides..., que amb estructura d'empresa privada, sense cap afany lucratiu i generalment amb la supervisió i el suport dels poders públics respectius, han estat

encarregades de afavorir i facilitar els transplants a la seva àrea corresponent. A Balears, a rel d'un transplantament de còrnia realitzat el 1980 a un nin afectat de doble esclerocòrnia i ceg de naixement, es suscità en un grup de persones la idea de contribuir a una iniciativa d'aquest tipus, que per fi el 1988 reeixí amb l'aprovació per les autoritats pertinents de la Fundació Balear Transplant, les principals fites de la qual són:

- Fomentar les donacions d'òrgans.
- Impulsar la investigació concernent a transplants.
- Afavorir l'estudi, prevenció i tractament del rebuig.
- Aprofundir en l'estudi de la problemàtica ètico-moral d'aquests procediments.

La Fundació ha iniciat les seves activitats en el camp de l'oftalmologia creant el Banc de Còrnia Balear, primer del seu gènere que ha assolit a Espanya de conservar còrnies per a transplantament per períodes de temps de fins a 6-7 setmanes, havent-se dut a terme amb èxit, queratoplàsties de còrnies cultivades en aquest Banc per temps superior a les tres setmanes.

D'altre banda, sembla ser que aquest és el camí que hom seguirà en el món dels transplants en el futur. Tot just venim de celebrar a Berlin la «First European Conference on Tissue Banking and Clinical Application», d'alguna manera l'anunci d'una nova medicina.